

Děti poznávají svět prožitkem

Svět kolem nás se neustále mění, ráno je listí ještě zelené a večer začíná oranžově. Dívat se na něj opakovaně a pořád, prožívat všemi smysly to, co se s ním děje, poznávat lidi a to, kým jsou, k tomu vybízí nová kniha Olgy Stehlíkové Výkladový slovník, která je určena dětem už od batolecího věku.

Co je to svět?

Oh, ta nejtěžší otázka. Svět je především pokaždé a pro každého cosi jiného. Nelze ho postihnout v úplnosti, ale můžeme stylem *pars pro toto*, část za celek, zkusit například zachytit to, co si z něj vybíráme jako nejvýraznější, nejvíce určující v každé životní etapě nebo vývojovém období, co je dominantní pro naši kulturu, civilizaci, rodinu, individualitu. Můžeme hledat, co ze světa jsme schopni zaznamenat a symbolicky i prožitkově zpracovat: jakési milníky, highlighty, základní kameny, vrcholy a nížiny, formativní pylony, na kterých pro nás svět stojí. Můžeme zkusit najít svou vlastní základní hmotu světa a přetavit ji do slov. Nepřestane mě zajímat, jak se se to dá a může udělat a jak tuhle velkou otázku zpracovat umělecky hodnotně, konkrétně slovesně. Pokusila jsem se o to už asi třikrát. *Výkladový slovník* byl první pokus, ale vychází až po 13 letech od napsání, takže co do publikační chronologie je vlastně poslední. To mi připadá příznačné.

A jak se na svět dívat?

Co se týče této mojí nejnovější minimalistické knížky, pokusila jsem se podívat na svět dvou- až čtyřletých lidí. Byl to pokus otevřít oči postaru, vidět znovu to, co vidí, slyší, cítí, zažívají a kognitivně zpracovávají tyto opravdu malé děti, které si teprve začínají se světem, jazykem a se sebou. Tehdy jsem měla děti právě v tomto věku a mohla je při zakoušení světa pozorovat. Zkusila jsem se do jejich poznávání a vnímání vcítit, postavit se vedle nich. Mimo jiné je to návrat do raně jazykového období, kdy se pojmy teprve formují, řadí do sousloví a vět, ale kdy se také probouzí dovednost vnímat svět jako takový symbolicky

Mgr. Olga Stehlíková, Ph.D., je básnířka, spisovatelka, editorka a literární redaktorka. Za svůj básnický debut *Týdny* (2014) získala cenu Magnesia Litera za poezii. Její knihy pro děti a mládež bývají pravidelně součástí katalogu Nejlepší knihy dětem – objevila se v něm například i *Mojenka* (2022).

Foto Kateřina Kokešová

všechny poklady jsou v **hlíně**

doktor bíle voní

Ilustrace
Michaela
Časová

olga stehliková

výkladový slovník

a metaforicky – zcela přirozeně a bez námahy, se samozřejmostí, která se se stále bohatějším jazykovým systémem myslím paradoxně vytrácí a je potom potřeba se ji učit jako třeba psaní nebo čtení. V raném dětství, kdy si člověk jazyk teprve osvojuje a přivlastňuje, tahle schopnost funguje na reflexivní,

automatické úrovni a je to stejně přirozené jako trávení. Má to v sobě průzračnou čistotu, která se časem umaže, kontaminuje a současně ji ochudí naučený způsob poznávání. Tehdy ale patří tato schopnost do objevování světa, který se dětem nabízí, který je tak obrovský a plný a lákavý. Takový je pro ně v tu dobu

i jazyk a pojmový aparát, percepce, nabídka pro smysly, myšlení a pocity.

Můžeme se dívat i vzhůru nohama? Dovníť a ven? Zdola a shora?

Do knížky, nebo do světa? Můžeme cokoli. A není to omezeno věkem. Omezujeme se v tom sami,

Foto Olga Stehlíková

Michaela Casková je vizuální umělkyně, lektorka a kočovná zahradnice. Jako aktivní členka finského sdružení Mustarinda se podílí na projektech propojujících umění, vědu a ekologickou i kulturní diverzitu. Žije a tvoří převážně ve Finsku, ale často se vrací i do Brna.

raciem, sebeobranou a čerpáním zkušeností, tendenci ke zjednodušování a unifikaci. I to je ovšem přirozené a těžko se tomu vyhnout.

Který pohled je správný?

Správnost našťastí není kategorie, kterou se v tom musíme zabývat, není tam.

Musíme věci dětem vysvětlovat?

To je skvělá otázka! Nemusíme vysvětlovat vše, každý znalec vývoje a zrání osobnosti jistě potvrdí, že nejučinnější je zažívání, zakoušení světa. Právě ve věku, o kterém mluvíme, je to určitě důležitější než jakákoli vysvětlivka, jejíž pojmové nástroje ani nejsou v dětské výbavě.

Povídáme si o vaší nové knize pro děti, *Výkladovém slovníku*, kde jsou vaše jemné verše podřezány nádhernými akvarelovými kolážemi Michaely Caskové. Není slovo slovník v tomto případě malinko protimluv?

Myslím, že není, ten název odkazuje k principu, kterým jsou jednověrně pro knihu vytvořeny a na kterém stojí: A to je cosi, co by se dalo označit jako slovníkové heslo: máma, doktor, tma, léto. Slovní-

kový výklad tu ale není, nebo spíše ne v navyklém smyslu pojem-vysvětlení. V tom je doufám určitý vtip pro rodiče: místo výkladu je obraz, metafora. Je to obrazový slovník světa těchto dětí s inherentním poetickým výkladem, nebo jak to říct.

Výtvarnici, ilustrátorce Michaely Caskové, se myslím v akvarelech a kolážích velmi dobře podařilo vystihnout míru abstrakce, symboličnosti a víceznačnosti textů, takže podle mého názoru vznikl harmonický, minimalistický, ale významově snad nabitý celek. Cílem minimalismu je koncentrovanost, úspornost, výstižnost, síla. O to jsem se také snažila. Spolu s hravostí. U knih pro děti vždycky myslím i na rodiče, kteří je kupují a často s dětmi čtou: tady se od nich čeká součinnost a souzáležitost. Doufám, že je to bude s dětmi bavit, že si to užijí.

Nemohli bychom si s dětmi ve školce vytvořit podobný slovník?

Mohli, nemusejí to být verše. Mohou to být jednotlivá slova v základní pojmenovací funkci. Pak se ale děti zastaví na dílčích pojmech, které mají velmi konkrétní náplň, stoupne popisnost. To ale nemusí být na škodu. Děti určitě dove-

dou říct a ztvárnit, co je pro ně svět. Jednotlivé dítě může mít svůj vlastní soubor „označení“ nebo vyobrazení, ale určitě tam bude mnoho těch, která budou sdílet, která jsou univerzální.

Musíme jim při tom pomáhat?

Ne! ■

Mgr. Marie Těthalová

Ilustrace Michaela Casková

ZVEME VÁS NA UVEDENÍ KNIHY VÝKLADOVÝ SLOVNÍK

Jeho součástí bude vernisáž akvarelů Michaely Caskové, knihu představí její autorka Olga Stehlíková a zájemci od osmi let (i dospělí) se budou moci zúčastnit výtvarného workshopu.

Kdy: 23. listopadu od 17.30;

kde: Centrum české dětské knihy, Vratislavova 74/7, 128 00 Praha 2 - Vyšehrad; **vstup volný.**